

Vladimír Adámek:
Financování veřejných vysokých škol.
 Praha: Tribun EU, 2012. 256 s.

**Helena Vomáčková, Marta
 Žambochová, Kamila Tišlerová:**
*Současné ekonomické křižovatky
 českých vysokých škol*
 Ústí nad Labem: Univerzita Jana
 Evangelisty Purkyně v Ústí nad
 Labem, 2011. 158 s.

Téma českého vysokého školství a směřování jeho dalšího vývoje včetně vybraných aspektů řízení patří v posledních letech k velmi aktuálním. Dokladem toho jsou i dvě publikace věnované danému tématu, přestože každá se zcela odlišnou koncepcí.

V roce 2011 spatřily světlo světa „Současné ekonomické křižovatky českých vysokých škol“ autorem Heleny Vomáčkové, Marty Žambochové a Kamily Tišlerové, a to jako 167. publikace Acta Universitatis Purkynianae, Studia Oeconomica vydaná s podporou projektu IGA UJEP (158 stran textu včetně 5 příloh). V následujícím roce vychází v nakladatelství Tribun EU v Brně „Financování veřejných vysokých škol“ autora Vladimíra Adámka (256 stran).

První z uvedených publikací, jíž nechybí formální atributy monografie, uchopuje problém ze specifického úhlu pohledu. Akcentuje ekonomické pojetí přidané hodnoty vysokoškolského vzdělání, kterou spojuje s individuálními a společenskými přínosy

a výnosy, přičemž k argumentaci využívá indikátorů (v terminologii monografie identifikátorů) hrubých mezd, daně z příjmů a čisté mzdy, které srovnává mezi třemi zvolenými odvětvími (s využitím klasifikace NACE „vzdělávání“, „zpracovatelský průmysl“ a „finanční zprostředkování“). K této části snad jen poznámka – autorky užívají pojem „přidaná hodnota“ většinou v uvozovkách, aniž by vymeziply pojetí tohoto pojmu ve vztahu k jeho standardně užívanému mikroekonomickému a makroekonomickému obsahu.

Monografie neopouští stranou ani vybrané charakteristiky vysokoškolského vzdělávání v mezinárodním srovnání, zejména nárůst počtu vysokoškoláků, vývoj podílu obyvatel s terciárním vzděláním ve věku 25-64 let v období let 2000-2008, počet studentů na pedagoga a výdaje na studenta v terciárním vzdělávání. Autorky konstatují stagnaci u skupiny sledovaných zemí s vysokými výdaji a spíše nárůst u skupiny zemí se střední úrovní výdajů. Lakonicky konstatují, že se ve sledovaných zemích OECD „...neplýtvá, ale zároveň se ani nešetří na výdajích na terciárním vzdělávání“. Jako velmi nevyrovnaný vidí vývoj posledně jmenovaného finančního ukazatele ve skupině zemí s nízkou úrovní těchto výdajů, kam řadí kromě ČR také Polsko, Slovensko, Řecko, Itálii a Portugalsko. Z toho usuzují na „...nevyjasněnost a nestabilitu politických reprezentací v otázkách ekonomické podpory terciární úrovně vzdělávání.“

Samostatnou část pak tvoří výzkumná sonda, jejímž cílem bylo testovat zájem cizinců o studium v ČR. Tím autorky jednak reagují na změny v parametrech financování českých vysokých škol (odkazují se na platné „kvalitativní a výkonové ukazatele VŠ“ v rámci zásad financování a pravidel stanovení rozpočtu vysokých škol pro rok 2012), jednak současně dávají monografii jisté marketingové zaměření. Aplikací vybraných statistických metod při zpracování dat o zkoumaném vzorku docházejí k zajímavým dílčím závěrům a dávají ke zvážení pohlízet na zahraniční studenty „... jako na možný příliv zahraničních investic, jako na významný prorůstový potenciál...“

Na tuto myšlenku volně navazuje v závěrečné části, která je věnována problematice významu zahraničních studentů pro výkonnost a růst národních ekonomik, přičemž akcentují tzv. druhotné efekty – nepřímé a indukované, a to na mezoekonomické (odvětvové) úrovni srovnání. Ukazují na ekonomické dopady „zahraničního návštěvníka“ a „zahraničního studenta“ a hledají vhodný koncept marketingu pro řízení vysokých škol v oblasti akvizice zahraničních studentů, a to s využitím zkušeností českých vysokých škol i zahraničních institucí.

Publikace je psána velmi svižně, čtenáře zaujme množstvím grafů, tabulek, konkrétních číselných argumentů, ale i vhodně strukturovaným

textem. Lze ji hodnotit jako originální pojetí specifického problému v oblasti postavení, významu a řízení vysokých škol.

„Financování veřejných vysokých škol“ Vladimír Adámka naproti tomu pojímá tuto problematiku komplexněji. Celá koncepce publikace vyvolává dojem, že jde o zveřejnění disertační práce; jelikož předmluva o tom nehovoří, lze se tak jen dohadovat. Autor v úvodu vymezuje hypotézu: *„Stávající právní úprava financování veřejného vysokého školství negarantuje tvorbu materiálního základu poskytovaného vzdělávání na úrovni, která by splňovala požadavky svobodného bádání, samosprávného rozhodování, předvídatelného vývoje a rozvoje i v době hospodářské krize.“* Při přečtení takto formulované hypotézy se ve čtenáři bez pochyby probudí zvědavost, jakým způsobem a s jakým výsledkem se autorovi podaří tuto hypotézu verifikovat. Pět v úvodu vytyčených cílů koresponduje se strukturou publikace, která obsahuje pět kapitol: Vysoké školy v systému vzdělávání, Materiální základ fungování veřejných vysokých škol, Proces čerpání vybraných zdrojů financování, Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání a Vysoké školy a jejich financování ve vybraných státech EHEA (autor vybírá Slovensko a Polsko).

Kapitola první, po krátkém exkursu do historie univerzit, vybírá dle názoru autora relevantní fakta ze zákona o vysokých školách (ve znění

platném v roce 2012) pro zachycení postavení vysokých škol v systému vzdělávání. Vzbuzuje trochu rozpaky, zda vnitřní struktura vysoké školy, její orgány a vnitřní předpisy jsou těmi nevhodnějšími popisnými parametry v daném směru.

Při uplatnění ekonomického pohledu na vysokoškolské vzdělání vychází autor z teoretických základů veřejné ekonomie. Dále je podle platných předpisů popsáno hospodaření s majetkem a financování vysokých škol, s krátkou reminiscencí na právní formu vysokých škol mezi roky 1989 a 1999. Škoda, že autor nevěnuje více pozornosti zmíněným čtyřem základním faktorům financování vysokých škol, a to zejména způsobům jejich alokace, což je v dnešní době problematika navýsost aktuální a její aktuálnost narůstala již v době zpracování publikace.

Ani kapitola třetí neopouští normologické nazírání problému, ke škodě věci však jde – byť věcně správně a shrnuto z různých právních předpisů, programových a dalších dokumentů – pouze o popis věci „jak mají být“, nikoli např. o porovnání skutečného stavu a normy. Jinak řešeno: chybí analýza finančních a dalších ekonomických dat, která by alespoň ukazovala na relační souvislosti mezi finančními zdroji, mezi zdroji a základnami financování, na posuny v těchto relacích. Určitě by nebylo pro čtenáře bez zajímavosti se dovědět, jak se mění „skladba a krájení

koláče“ financí určených pro české veřejné vysoké školy.

Kapitola čtvrtá by ve své podstatě ani nemusela být samostatnou, lze ji považovat za předzvěst kapitoly páté, poslední. Pokud je ale hlavním tématem publikace financování vysokých škol, pak v ní mohly být zmíněny zdroje EU i státního rozpočtu ČR, které vysoké školy využívají při realizaci zejména LLP. Informace o srovnatelných momentech týkajících se vysokých škol na Slovensku a v Polsku jsou přesvědčivou ukázkou toho, že otázky otevřené k řešení nejsou pouze v ČR a že vývoj vysokoškolského sektoru i způsobů jeho financování nabádá zejména v poslední době k obezřetnosti. Je třeba jasně deklarovat „co je chtěno“, a to na jedné straně s vědomím i možných negativních důsledků, na straně druhé s vědomím toho, že pouhopouhá deklarace významnosti vysokých škol pro ekonomiku a společnost nestačí. Je třeba vytvořit i patřičné finanční a právní zázemí umožňující univerzitám, aby se svého poslání v plném rozsahu mohly zhostit. Ale to už jsou spíše myšlenky, které publikace Vladimíra Adámka může ve čtenáři vyvolat.

V závěru se autor vrací ke stanovené hypotéze, vlastně se s ní vypořádává až na tomto místě. Činí tak stručnou a nikoli nezajímavou logicko-verbální analýzou a vyslovuje se pro její potvrzení.

Přehledové pojetí publikace může být sice vnímáno jako její

silná stránka, na druhou stranu akcent na ňe v období zvýšeného reformního úsilí může znamenat z hlediska aktuálnosti jepičí život. Souhrnu faktů poplatnému době vydání nelze upřít však jeho – byť po čase už jen historickou – hodnotu.

Ivana Kraftová

Libuše Podlahová a kol.:
Didaktika pro vysokoškolské učitele.
Vybrané kapitoly.
Praha: Grada, 2012. 154 s.

Lucie Rohlíková, Jana Vejvodová:
Vyučovací metody na vysoké škole.
Praktický průvodce výukou v prezenční i distanční formě studia.
Praha: Grada, 2012. 281 s.

Milan Slavík a kol.:
Vysokoškolská pedagogika.
Pro odborné vzdělávání.
Praha: Grada, 2012. 253 s.

Práce vysokoškolského učitele si vyžaduje širokou škálu vedomostí a zručností a to nielen z oboru, ktorému sa venuje v rámci svojej vedeckej aktivity, ale aj z oblasti pedagogiky či didaktiky. Byť kvalitným pedagógom si totiž žiada nielen byť odborníkom na problematiku, ktorá tvorí obsahovú náplň predmetu, ale i disponovať teoretickými pedagogickými či didaktickými znalosťami, ako aj

praktickými zručnosťami a schopnosťou aplikovať nadobudnuté poznatky v praxi. S výnimkou pár šťastlivcov obdarených prirodzeným talentom, väčšina mladých a začínajúcich učiteľov cíti potrebu doplniť si tieto vedomosti, a preto siahajú po publikáciách venovaných tejto problematike. Knižný trh ponúka pomerne veľké množstvo takto tematicky zameraných diel, preto nie je jednoduché správne si vybrať. Možno i táto recenzia, stručne analyzujúca tri práce, ktoré vyšli v roku 2012 vo vydavateľstve Grada Publishing, a. s., bude pre nich užitočnou pomôckou.

Vybrané kapitoly z Didaktiky pre vysokoškolských učiteľov sú výsledkom spoločného úsilia kolektívu autorov vedených doc. PhDr. Libušou Podlahovou, Dr., ktorá je autorkou prevažnej väčšiny kapitol. Autorsky sa na publikácii podieľali aj Mgr. Michaela Vaněčková, Ph.D. (autorka kapitoly číslo osem), PhDr. Milan Klement, Ph.D. (autor deviatej kapitoly), Mgr. Pavla Heřmánková a PhDr. Jana Marešová (spoluautorky siedmej kapitoly). Ako v rámci úvodného príhovoru deklarujú autori, publikované dielo si kladie za cieľ prezentovať súhrn najnutnejších informácií o pedagogických či didaktických pravidlách, ktoré majú zefektívniť činnosť vysokoškolských pedagógov. Podľa ich názoru sa spomenutá efektívnosť má bezprostredne odzrkadliť v zvýšenej kvalite vedomostí študentov